

גמ' ב"ק (יד:-טו.) - אין אונאה בקרקעות - עדות עכו"ם
רב דניאל שטיין

א. משנה ערכין (כד.) - אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך עצמו וכו' אין להקדש אלא מקומו ושעתו.

ב. רמב"ם (פט"ו מכירה ה"א) - המוכר לחברו במדה במשקל או במנין וטעה בכל שהוא חוזר לעולם שאין הוניה אלא בדמים אבל בחשבון חוזר. [קל' רבנו חיים הלוי (שם) - משום דבכל אונאת שתות, אי משום דין טעות הלא שתות שוה לפחות משתות דהיה צריך להיות המקח קיים כמו שפסקו זה עם זה, והא דבשתות מחזיר אונאה, הוא רק מגזירת הכתוב בפני עצמו הנאמר באונאה דשתות קנה ומחזיר אונאה, וא"כ הא נמצא דמשום עצם מעשה המקח לא היה צריך להחזיר כלל אונאה, ורק דדין תורה הוא שיחזיר, מדין החזרת אונאה שהוא זה דין וגזירת הכתוב בפני עצמו כמו החזרת גזילה. אשר ע"כ שפיר המקח מתקיים ולא דיינינן ביה דין טעות לגבי המאנה וביטול הפסיקה, כיון דמדין תורה הוא שמחזיר ולא משום עצם מעשה המקח, ע"כ לא דיינינן ביה דין טעות על ידי זה בהמקח. אכן כל זה הוא באונאה, דדין החזרתו הוא מגזירת הכתוב, משא"כ בטעות במדה ובמשקל ובמנין, דדין החזרתו לאו משום דין אונאה קאתינן עלי', כי אם דהוי טעות מעיקרא, א"כ ממילא דכשמחזיר את הטעות הא נמצא דבטלה הפסיקה לגבי המחזיר שנתכוין על המדה האחרת, וא"כ ממילא דבטל המקח, כיון דלא נתקיימה הפסיקה מעולם].

ג. רא"ש ב"מ (פ"ד סי' כ') - ויראה דבכל שאר דברים אפ"י פחות משתות אסור לאנות את חבירו אם יש בו שוה פרוטה כיון שידוע שאין מקחו שוה כל כך. דרחמנא אמר אל תונו בכל דבר שיש בו שיווי ממון הזהירה תורה שלא יאנה את חבירו אלא שאמרו חכמים דעד שתות הוי מחילה לפי שכך דרך מקח וממכר לפי שהלוקח והמוכר אינם יכולין לכיין דמי המקח בצמצום. ודרך העולם למחול טעותם עד שתות וכו' או שמא כיון דדרך מקח וממכר בכך דלפעמים הלוקח חפץ במקח זה ומוסיף עליו דמים יותר מכדי שויו ופעמים שהמוכר מזולז בשומתו בממכרו לפי שאין חפץ זה ערב עליו או שהוא דחוק למעות הלכך עד שתות הוי בכלל דמי מקח ואין כאן שם אונאה כלל וצ"ע.

ד. ס' החינוך (מ' של"ז) - אבל עיקר האזהרה בין בקרקע בין במטלטל הוא באמת, שהוזהרנו שלא להונות הבריות לדעת. אבל החילוק שביניהן הוא שאם נמצאת אונאה במטלטל ביתר משתות שיבטל המכר, שדעת הבריות שלא לסבול אונאה יתירה מכן במטלטלין, אבל בקרקע לפי שהקרקע דבר קיים לעולם דרך הבריות למחול בו כל אונאה אחר שלקחו אותו, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה [ב"ק י"ד ע"ב] על דרך ההפלגה שהקרקע דבר השוה כל כסף הוא וכו'. אבל בפחות משתות התירו זכרונם לברכה להשתכר לתגר מפני תיקון הישוב, שימצאו בני אדם צרכיהם מוכנים בכל מקום.

ה. רא"ש ב"ק (פ"א סי' י"ט) - בני חורין ובני ברית למעוטי עבדים ועובדי כוכבים דס"ד דלענין נזקין ראוי להאמין לכל אדם כדי שישתלם לניזק דמי נזקו.

ו. רמב"ם (פ"ח נזקי ממון הי"ג) - אין הנזקין משתלמין ואין חייבין בכופר ואין הבהמה נהרגת אלא בראיה וברורה ובעדים הכשרים להעיד, שלא תאמר הואיל ואין מצויין באוריות הסוסים וברפת הבקר וגדרות הצאן אלא העבדים והרועים וכיוצא בהן אם העידו שבהמה זו היא שהזיקה את זו שומעין להן או אם העידו קטנים או נשים שאדם זה חבל את זה או העידו בשאר נזקין סומכין עליהן, אין הדבר כן, אלא לעולם אין מחייבין ממון על פי עדים עד שיהיו עדים הכשרים להעיד שאר עדיות ויעידו בבית דין ויחייבו בית דין המזיק לשלם.

ז. תשו' תרומת הדשן (סי' שנ"ג) - מצאתי הועתק מפסקי גדול דנאמנות הנשים להעיד לאלמנה אלו הבגדים לבשה בהן בחיי הבעל, משום דאין האנשים רגילין להסתכל בבגדי הנשים, והביא ראייה מהא דאמר' ג' נאמנים על הבכור חיה לאלתר. הא קמן דבמילי דלא רגילי האנשים למידע מהמנין לנשים, אפ"י לאפוקי ממונא כי התם בבגדי אלמנה וכו', ונראה להביא ראייה עלה דמהמנין לנשים כה"ג, מהא דאמרינן בב"ק (טו.) וכו' וכתב רמב"ם וכו' טעם למה הוצרכו לגבי נזיקין להוציא עבדים ונכרים מכלל עדות טפי מכל התורה כולה וכו' דס"ד דנהימניהו משום דאין מצינן שם אלא הן וכו', והשתא כיון דשמענין מן התנא דסברא לומר דכל היכי דהפסולים שכיחי טפי מן הכשרים יש להכשיר הפסולים, אע"ג דמסיק התנא דלא נכשרינהו אית למימר הנ"מ גבי נזיקין משום דאי הימניהו א"כ לא שביק חיי לכל בריה, דכל חשוד גזלן ישכיר עבדים או נכרים או יפתה נשים או קטנים שיעידו לו שחבירו או בהמת חבירו הזיקו בק' מנה בכל יום. אבל לעולם נימא במילי אקראי כגון בגדי אלמנות או מקומות בבהכ"נ של נשים יש לנו לתפוס סברת התנא דיש להכשיר הפסולים.

ח. רמ"א (ח"מ סי' ל"ה סע' י"ד) - וכל אלו הפסולים, פסולים אפילו במקום דלא שכיחא אנשים כשרים להעיד, וכל זה מדינא, אבל י"א דתקנת קדמונים הוא דבמקום שאין אנשים רגילים להיות, כגון בב"ה של נשים או בשאר דבר אקראי שאשה רגילה ולא אנשים, כגון לומר שבגדים אלו לבשה אשה פלונית והן שלה, ואין רגילים אנשים לדקדק בזה, נשים נאמנות.

ט. **גמ' גיטין (ב:)** - עד אחד נאמן באיסורין. [פרש"י (שם) - שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד מישראל על הפרשת תרומה ועל השחיטה ועל ניקור הגיד והחלב]. [תוס' (שם) ד"ה עד אחד - וא"ת ומנא לן דעד אחד נאמן באיסורין וי"ל דילפינן מנדה דדרשינן בגמ' כתובות (עב.) וספרה לה לעצמה,]. [חי' הרמב"ן (שם) - התם אי אפשר שתביא עדים לפסיקת זיבתה ונדותה ולספירתה ולטבילתה לפיכך האמינתה תורה ואין למידין ממנה לשאר עדיות כלל שאין דנין אפשר משאי אפשר].

י. **תשו' הרא"ש (כל נ"ב אות ב')** - ולא מצינו נאמנות לאשה אלא ההיא דעשרה יוחסין דקאמר ג' נאמנים על הבכור חיה אביו ואמו, והתם גופיה לא אמרינן הכי אלא משום דגלי קרא יכירנו לאחרים ובשביל שהאמינה תורה לאב אע"פ שהוא קרוב ויחיד וטעמא שאין להעיד אלא הוא ואין אחר יכול להכירו ילפינן מיניה ה"ה חיה ואמו.